

Відповіді
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
на зауваження проєкту експертного висновку ГЕР 03
про результати акредитаційної експертизи освітньо-професійної програми
1314 Філософія,
рівень вищої освіти Бакалавр, спеціальність 033 Філософія»,

Висловлюємо щирю вдячність членам галузевої експертної ради за високопрофесійний аналіз, надані рекомендації стосовно подальшого удосконалення освітньої програми з підготовки бакалаврів філософії зі спеціальності «Філософія» на філософському факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Надані рекомендації слугуватимуть подальшому вдосконаленню освітньої програми, покращенню її реалізації відповідно до цілей програми й побажань різних груп стейкхолдерів. Надаємо коментарі щодо рекомендацій.

Критерій	Проєкт висновку ГЕР	Коментар Університету
Критерій 1.	<p>1.2. Група розробників під час проєктування ОП залучала широке коло заінтересованих сторін: здобувачів, випускників, академічної спільноти, потенційних роботодавців, що підтверджується як з формальної сторони та з огляду на практичні кроки, висвітлені у відомостях СО та звіті ЕГ. Проте вбачається потенціал до вдосконалення алгоритмів роботи зі стейкхолдерами в частині врахування цілей та фокусу ОП.</p> <p>Рекомендація: Формування нової парадигми роботи із стейкхолдерами в частині збору, аналізу та врахування пропозицій щодо змісту ОП та її компонентів.</p>	<p>З метою вдосконалення ОПП «Філософія» для першого (бакалаврського) рівня на філософському факультеті КНУ імені Тараса Шевченка постійно проводяться засідання міжкафедральних груп випускових кафедр. На цих засіданнях аналізуються питання необхідності проведення моніторингу ОП (протокол №1 від 29 вересня 2020 р.), про результати моніторингу та оновлення ОП (протокол №2 від 16 листопада 2020 р.), можливі зміни в ОПП у зв'язку з її моніторингом, провадженням «Концепції вивчення іноземних мов неспеціальних факультетів / інститутів Київського національного університету імені Тараса Шевченка» (протокол №1 від 12 лютого 2021 р.), про результати опитування студентів, зустрічі з роботодавцями, про оновлення питань кваліфікаційного іспиту (протокол №1 від 16 грудня 2022 р.). За результатами роботи ЕГ було проведено чергове засідання міжкафедральних груп випускових кафедр (протокол №1 від 24 лютого 2023 р.), де було проаналізовано Звіт ЕГ. Крім того, на засіданні вченої ради філософського факультету (протокол №8 від 27 лютого 2023 р.) було розглянуто конкретні пропозиції, надані різними групами стейкхолдерів щодо вдосконалення ОПП, що наявні в тексті Звіту ЕГ. У подальшому також планується тісна співпраця зі стейкхолдерами в частині збору, аналізу та врахування пропозицій щодо змісту ОП та її компонентів.</p>

<p>Критерій 2.</p>	<p>2.2. З огляду на архітектуру ОП та СЛС можна встановити логічність та послідовність всіх компонентів. Проте, вбачається відхід від прийнятої системи формування знань та практичних навичок. Ця теза актуалізується у відсутності практичної підготовки у форматі практик (навчальних, виробничих). Оскільки наявні дисципліни-пререквізити фактично не завершуються закріпленням здобутих знань у практичному полі. Розуміння Філософії як суто теоретичної спеціальності в сучасному світі є спірним.</p> <p>2.5. Практична підготовка, передбачена ОП реалізується виключно за рахунок практичних занять в контексті теоретичних ОК, що на думку ГЕР має серйозний потенціал для вдосконалення, який має акцентуватися на включенні практик до ОПП.</p> <p>Рекомендації:</p> <p>1. Включення практик (навчальних, виробничих) до ОПП з метою формування практичних навичок та знайомства з майбутнім фахом</p>	<p>1. Стандартом вищої освіти України для першого (бакалаврського) рівня спеціальності 033 Філософія не передбачено обов'язковість запровадження практики у відповідній ОПП. ОПП «Філософія» має академічний характер. Перелік компонент ОПП та їх логічна послідовність сформовані в такий спосіб, щоб здобувачі мали можливість здобути фундаментальну філософську підготовку, яка дозволяє реалізувати себе в різних сферах. Перелік ОК ОПП передбачає практичну підготовку студентів, яка дозволяє здобути компетентності, пов'язані з викладацькою, науковою, організаційно-управлінською, громадською, аналітично-інформаційною діяльністю (дослідник, аналітик, методист). Серед ОК ОП є практично-орієнтовані обов'язкові дисципліни, що формують необхідні для цього практичні навички (ПРН 5, ПРН 9 – 15, ПРН 17): спілкування з професійних питань державною та іноземною мовами, використовувати зазначені навички для організації ефективної міжкультурної комунікації (ОК 37. Українська літературна мова, ОК 01. Іноземна мова); написання філософських текстів, порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури; уникати різних виявів академічної недоброчесності (ОК 28. Соціологія, ОК 30. Методика викладання філософських дисциплін, ОК 32. Давньогрецька мова і латина, підготовка, написання, захист курсових робіт (ОК 25, ОК 26), кваліфікаційної роботи (ОК 17)); викладати власні міркування логічно та аргументовано, аналізувати міркування та робити ґрунтовні висновки; ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності (ОК 04. Традиційна логіка, ОК 06. Сучасна логіка, ОК 07. Етика, ОК 31. Філософія та методологія науки, ОК 35. Теорія і практика аргументації, ОК 38. Риторика, ОК 42. Практична філософія та філософія права); застосовувати загальногуманітарні знання в різних сферах життєдіяльності (ОК 15. Політологія, ОК 21. Основи екології й безпека життєдіяльності, ОК 23. Вибрані розділи трудового права і основ підприємницької діяльності, ОК 24. Економічна теорія, ОК 33. Загальна психологія); мати навички участі в наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії (ОК 08. Соціальна філософія та філософія історії). Загалом 87 кредитів.</p>
---------------------------	--	---

<p>безпосередньо в установах та підприємствах.</p> <p>2. Розширення опцій вибору дисциплін за рахунок пропозицій з інших факультетів та рівнів вищої освіти (Наприклад, за рахунок введення каталогу вибіркових дисциплін).</p> <p>3. Посилення Інформаційно-комунікаційного блоку дисциплін з метою набуття сучасних навичок філософа-аналітика.</p>	<p>Більшість дисциплін з фахово-орієнтованих вибіркових блоків та з 12 переліків вибіркового блоку «Вибір з переліку» також формують практичні професійні навички, визначені у програмних результатах навчання.</p> <p>Крім того, відсутність практики на ОП компенсується формуванням практичних навичок у процесі навчання, що відображено у методах навчання та формах самостійної роботи. Практичні заняття та завдання для самостійної роботи передбачають: розв'язання задач, виголошення ораторських промов, презентацію індивідуальних проєктів, логіко-риторичний аналіз теорій сторін у судових процесах, аналіз ситуацій, висвітлених у запропонованому художньому фільмі, логіко-риторичний аналіз судової промови адвоката (судова промова адвоката аналізується як аргументативний текст), написання есеїв.</p> <p>Проте з метою вдосконалення ОПП, враховуючи рекомендацію ГЕР, розглядаємо можливість включити виробничу практику до ОПП.</p> <p>2. Можливість вільного вибору здобувачами дисциплін на інших факультетах зазначена в ОПП «Філософія» п. 2. «Перелік компонент ОПП та їх логічна послідовність» (ОПП 2020 – с.16, ОПП 2021 – с.18). Надається посилання на п.п. 2.2.2-2.2.7 «Положення про порядок реалізації студентами Київського національного університету імені Тараса Шевченка права на вільний вибір дисциплін». Текст ОПП «Філософія» розміщено на сайті філософського факультету, про що студентам повідомляють викладачі під час перших занять. Надалі, враховуючи рекомендації ЕГ та ГЕР, будемо ще більше уваги приділяти інформуванню здобувачів щодо зазначеного питання. Формування каталогу дисциплін звужить (погіршить) можливості здобувачів реалізувати свою індивідуальну освітню траєкторію</p> <p>3. Відносно рекомендації посилити Інформаційно-комунікаційний блок дисциплін з метою набуття сучасних навичок філософа-аналітика, зазначимо наступне. Враховуючи запити студентів і побажання випускників, акцент у змінах в описі ОПП був зроблений на збільшенні обсягу кредитів в ОК «Іноземна мова». Саме в цьому зазначені стейкхолдери бачили більше доцільності. Адже, вступаючи до ЗВО, студенти мають базову підготовку з</p>
---	---

		<p>інформатики, надалі, у процесі навчання в університеті, вони розширюють свої знання не тільки під час аудиторних занять, але й шляхом написання кваліфікаційних робіт, проходження тестів, створення презентацій тощо. У кожному навчальному курсі ОПП «Філософія» практика ознайомлення з сучасними інформаційними технологіями органічно імплементована в навчальний процес. Однією з загальних компетентностей, сформульованих у Стандарті вищої освіти України для бакалаврського рівня спеціальності 033 Філософія, а отже, й у цій ОПП (ЗК 3), є здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел. Це стосується також інформації у Всесвітній інтернет-мережі. Під час викладання навчальних дисциплін в межах цієї ОПП (насамперед ідеться про ОК 04. Традиційна логіка, ОК 06. Сучасна логіка, ОК 30. Методика викладання філософських дисциплін, ОК 35. Теорія та практика аргументації, ОК 38. Риторика) формується вміння правильно формулювати запитання, щоб знаходити відповідь на будь-який запит, у тому числі, користуючись пошуковою системою Google. Маючи такі вміння на озброєнні, студент здатен знайти відповідь і розв'язати більшість технічних проблем пересічного користувача. Усе зазначене передбачає формування ПРН 18 (Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати).</p> <p>Крім того, зазначені дисципліни поряд з іншими в структурно-логічній схемі ОПП сприяють набуттю сучасних навичок філософа-аналітика. Зазначене, зокрема, передбачає формування ПРН 11 (Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки), ПРН 12 (Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано), ПРН 13 (Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати).</p>
<p>Критерій 3.</p>	<p>3.4. Політики КНУ імені Тараса Шевченка стосовно визнання результатів неформальної освіти перебувають у стадії підготовки. Прикладів практики визнання та</p>	<p>Оскільки за останній рік, через повномасштабну війну, ЗВО України зіштовхнулися з відтоком українських студентів за кордон, зараз нашою головною метою є заохочення та збереження саме українських студентів. Ми прагнемо якісно готувати майбутніх українських фахівців саме в Україні, а тому</p>

	<p>перезарахування результатів НО не встановлена. Проте, зауважимо, що збоку ЗВО була надана достатньо переконлива аргументація, щодо відсутності прикладів перезарахування, з посиланням на Європейські практики у сфері НО.</p> <p>Рекомендація: З огляду на провідну роль КНУ імені Тараса Шевченка та сталий попит на ОП збоку абітурієнтів, рекомендація - вихід на міжнародний рівень та збільшення кількості іноземних вступників.</p>	<p>зосереджуємося на роботі з ними, аби залишатися конкурентним та привабливим вибором для абітурієнтів.</p> <p>На жаль, війна майже унеможливило повноцінне навчання іноземних студентів в українських ЗВО. Сьогодні ми не можемо очікувати на великий попит на українські ЗВО через об'єктивні причини, серед яких активні бойові дії на території України та воєнний стан, який сильно обмежує багато аспектів життя громадян та гостей країни. Саме тому сьогодні ми зосереджені на утриманні та заохоченні українських студентів, які згодом будуть нашою інтелектуальною елітою. З усім тим, ми націлені на активну роботу із залучення іноземних студентів з різних країн одразу, коли це стане можливим. Зараз ми підтримуємо наш міжнародний статус наукового товариства завдяки проведенню дистанційних міжнародних конференцій та воркшопів, які регулярно відвідують іноземні науковці, викладачі та студенти.</p>
<p>Критерій 4.</p>	<p>4.4. Звертає на себе увагу невідповідність назв ОК в навчальному плані та РПНД. В НП зазначена назва: «Іноземна мова»; в РПНД навчальної дисципліни – «Практичний курс іноземної мови Англійська мова за професійним спрямуванням» (титульна сторінка), «Практичний курс іноземної мови (Англійська)».</p> <p>Рекомендація: Подальше вдосконалення системи електронного навчання та введення цифрових сервісів супроводу освітнього процесу.</p>	<p>Погоджуємось із зауваженням ГЕР щодо необхідності кореляції назви та змісту дисципліни «Іноземна мова» в ОП, навчальному плані та відповідній РП, яка виникла винятково через технічну помилку в оформленні титульної сторінки робочої програми. Цю технічну помилку буде виправлено.</p> <p>Система електронного навчання e-learning була створена та запропонована у 2016 році як допоміжний, а не основний інструмент організації навчального процесу на філософському факультеті. Грунтуючись на цьому, вважаємо, що зазначена система електронного навчання використовується відповідно до її проектних цілей та завдань як допоміжного інструмента.</p> <p>Наразі у процесі оновлення сайту філософського факультету з метою оптимізації роботи електронної платформи «Система електронного навчання філософського факультету» відбувається моніторинг стану її використання викладачами та студентами. Крім того, завдяки функціонуванню унікальної системи підтримки освітнього діловодства «Triton», розробленої фахівцями університету, цифровізація управління освітнім процесом в Університеті на належному рівні.</p>

<p>Критерій 5.</p>	<p>5.4. З огляду на відомості СО та звіт ЕГ не встановлено, чи перевіряються курсові роботи на антиплагіат. Практика перевірки кваліфікаційних робіт описана достатньо чітко, про курсові роботи інформація відсутня.</p> <p>Рекомендація: Впровадження перевірки на антиплагіат не лише кваліфікаційних робіт, а й курсових.</p>	<p>Відповідно до «Положення про систему виявлення та запобігання академічного плагіату в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» обов'язковій перевірці на академічний плагіат підлягають усі наукові роботи, зокрема, кваліфікаційні та дисертаційні роботи, рукописи монографій, підручників та посібників, рукописи статей та тез доповідей https://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Detection-and-prevention-of-academic-plagiarism-in-University.pdf. Відповідно до п. 4.4.4. «Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» «Курсова робота є одним із видів індивідуального завдання, виконується, відповідно до навчального плану, з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, що отримані здобувачами освіти за час навчання, і їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання». Оскільки курсова робота не містить нові наукові результати, вона не може вважатися науковою роботою, проте самостійність її виконання перевіряється науковим керівником. Додамо, що жоден нормативний документ вищої освіти України не передбачає перевірки на плагіат курсових робіт.</p>
<p>Критерій 6.</p>	<p>Рекомендація: Вивчення можливостей залучення професіоналів-практиків до керівництва практиками (навчальними, виробничими) в перспективних редакція ОП.</p>	<p>На ОП реалізуються сталі практики запрошення професіоналів-практиків до викладання, на що наголошено у п.6.4 проекту висновку ГЕР. У цьому ж пункті проекту висновку ГЕР наведено відповідні приклади та зроблено висновок «Вважаємо зазначені підходи зразковими практиками в контексті реалізації ОПП "Філософія"».</p>
<p>Критерій 7.</p>	<p>Рекомендація: Посилення поступу цифровізації освіти як в прикладному (електронне навчання) так і практичному вимірах (супровід освітнього процесу).</p>	<p>На філософському факультеті КНУ імені Тараса Шевченка з 2016 року запроваджена електронна платформа «Система електронного навчання філософського факультету», робота з якою постійно вдосконалюється. Щодо посилення цифровізації в практичному вимірі, то відповімо наступне. Завдяки функціонуванню системи підтримки освітнього діловодства «Triton», розробленої фахівцями університету, маємо належний рівень цифровізації управління освітнім процесом в КНУ імені Тараса Шевченка.</p>
<p>Критерій 8.</p>	<p>8.4. У ЗВО в цілому та на ОП зокрема існують сталі практики аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників</p>	<p>Зазначена рекомендація буде врахована у найближчий перспективі.</p>

	<p>освітньої програми. Проте, з огляду на звіт ЕГ є потенціал щодо вдосконалення практик збирання пропозицій випускників щодо вдосконалення змісту ОП та оперативного реагування на їхні пропозиції в частині оновлення змісту ОП та її компонентів.</p> <p>Рекомендація: Вдосконалення практик врахування пропозицій випускників щодо змісту ОП та її компонентів.</p>	
<p>Критерій 9.</p>	<p>Рекомендація: Розширене представлення інформації про відомих випускників ОП "Філософія" в сегменті "Асоціація випускників".</p>	<p>У процесі оновлення сайту філософського факультету ця рекомендація ГЕР буде врахована у найближчий перспективі.</p>